

УДК 821.51+37.013

ТАЙИРОВА Н.М.

И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университети

ТАЙИРОВА Н.М.

Кыргызский государственный университет им. И.Арабаева

ТАИРОВА N.M.

I.Arabaev Kyrgyz State University

**ЖУСУП БАЛАСАГЫНДЫН “КУТТУУ БИЛИМ” ДАСТАНЫНДАГЫ ЖАШ
МУУНДАРГА АРНАЛГАН ПЕДАГОГИКАЛЫК ОЙЛОРУ**

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ МЫСЛИ ЖУСУПА БАЛАСАГЫНА В ПРОИЗВЕДЕНИИ
"БЛАГОДАТНОЕ ЗНАНИЕ", ПОСВЕЩЕННЫЕ МОЛОДОМУ ПОКОЛЕНИЮ

PEDAGOGICAL THOUGHTS OF BOOK "BLESSED KNOWLEDGE " JUSUP
BALASAGUN DIRECTION OF THE YOUNG GENERATION

Кыскача мүнөздөмө: Жусуп Баласагын – орто кылымдардагы түрк дүйнөсүнүн белгилүү акыны жана ойчулу, анын "Куттуу билим" чыгармасы педагогикалык көз караштарынын жана билим берүү идеяларынын баа жеткис булагы болуп саналат. Бул макалада Жусуп Баласагындын жаш муундарга арналган педагогикалык ойлору талданат. Жусуп Баласагындын чыгармасында адамдын адеп-ахлагы, моралдык принциптери жана билим берүүдө тендик, адилеттүүлүк ж.б. ушул сыяктуу багыттарга көңүл бурулат. Ал жаш муундарды адептүү тарбиялоого, билим менен акылмандыкка жетүүгө үндөйт. Ата-энелердин тарбиялоодогу жана билим берүүдөгү ролу жана кемчилдиктерди алдын алуу боюнча ой пикирлер да макалада каралган. Жусуп Баласагындын педагогикалык ойлору бүгүнкү күндө дагы актуалдуу болуп, жаш муундарга туура тарбия жана билим берүү маанилүү ролду ойнойт.

Аннотация: Жусуп Баласагын – выдающийся поэт и мыслитель средневекового тюркского мира, чья работа "Благодатное знание" является бесценным источником педагогических взглядов и идей о воспитании. В этой статье анализируются педагогические мысли Жусупа Баласагына и их значение для молодого поколения. В произведении Жусупа Баласагына акцентируется внимание на моральных принципах, образовании, равенстве и других направлениях. Он призывает к нравственному воспитанию молодого поколения, к достижению знаний и мудрости. Также рассматриваются идеи родителей о роли воспитания и предотвращении недостатков в образовательной системе. Педагогические взгляды Жусупа Баласагына остаются актуальными и сегодня, играя важную роль в воспитании и обучении молодого поколения.

Abstract: Jusup Balasagyn was a prominent poet and thinker of the medieval Turkic world, whose work "Blessed knowledge " serves as a priceless source of his pedagogical views and educational ideas. This article examines Jusup Balasagyn's pedagogical ideas and their significance for the younger generation. In his work, Jusup Balasagyn emphasizes moral principles, ethics, and equality in education. He advocates for the moral upbringing of the young,

the pursuit of knowledge and wisdom, and the role of parents in education. Jusup Balasagyn's pedagogical perspectives remain relevant today, playing an important role in the education and development of young people.

Негизги сөздөр: Жусуп Баласагын; Куттуу билим; бала тарбиялоо; жаш муундар; илим-билим; адеп-ахлак; адилеттүүлүк.

Ключевые слова: Жусуп Баласагын; Благодатное знание; воспитание детей; молодежь; нравственность; наука и образование; справедливость.

Keywords: Jusup Balasagyn; Blessed knowledge; raising children; youth; morality; science and education; justice.

Жусуп Баласагын – орто кылымдагы түрк дүйнөсүнүн көрүнүктүү акыны жана ойчулу. Анын "Куттуу билим" [1, 2] чыгармасы, педагогикалык көз карашынын жана билим берүү идеяларынын баа жеткис булагы болуп саналат. Жусуп Баласагындын "Куттуу билим" чыгармасынын мааниси жана таасири биздин күнгө чейин өз актуалдуулугун жогото элек. Бул эмгек, орто кылымдардагы түрк тилдүү элдердин руханий жана педагогикалык мурасы катары кеңири белгилүү.

"Куттуу билим" дастаны өзүнүн педагогикалык мазмуну жана идеалары менен өзгөчө [3-5]. Ал адабиятчылардан тартып тарыхчыларга чейин ар бир адамга таасир эткен чыгарма. Дастанда адамдын адеп-ахлакына, моралдык принциптерине, жана коомдук жүрүм-турумуна байланыштуу кеңири жана терең ойлор айтылган. Жусуп Баласагын адам билими аркылуу бийиктикке жетише аларын белгилейт жана билимсиздиктин кооптуу кесепеттерин эскертет. Мисалы, ал билимдүү адамды жарыкка алып келерине жана наадандыкты жоюуга күчтүү курал катары карайт.

Ата-эненин тарбиялоодогу ролу дастанда өзгөчө белгиленген. Ата-энелердин адептүү жүрүм-туруму жана камкордугу жаш муундарга келечектеги сапаттарына чоң таасирин тийгизет. Жусуп Баласагын ата-энелердин балдарына туура тарбия берүү үчүн өздөрү үлгү болушу керектигин белгилейт. Ошондой эле, бала тарбиясындагы катачылыктарды ата-энелердин өздөрүнөн издейт жана бул тарбиядагы кемчиликтерди алдын алуу үчүн ата-энелердин жоопкерчилигин арттырат. Жусуп Баласагындын педагогикалык ойлору ошол убакта эле жаш муундарга билим берүүдө, алардын моралдык жана акыл-эсинин өнүгүшүнө чоң роль ойногон.

Жусуп Баласагын өзүнүн чыгармасында моралдык тарбияга чоң маани берген. Ал жаш муундарды адеп-ахлакка, чынчылдыкка, жана жоопкерчиликке тарбиялоого үндөгөн. Анын көз карашында, адамдын ички дүйнөсү жана адамгерчилик сапаттары билим берүү системасынын негизги компоненттери болушу керек. Бул моралдык мурастар жаштарга адеп-ахлактык фундаментти түзүүгө жардам берет.

Жусуп Баласагын билим берүүдө тендик жана адилеттүүлүк принциптерине дагы басым жасаган. Анын ой-пикири боюнча билим алуу мүмкүнчүлүктөрү бардык адамдарга бирдей жеткиликтүү болуусу жана билим берүү процессинде эч кандай кыйынчылыктар жана айырмачылыктар болбошу зарыл. Бул көз караштар жаш муундарды тендүүлүккө, социалдык адилеттүүлүккө үндөйт жана коомдук интеграцияны күчөтөт.

Жусуп Баласагын интеллектуалдык билим менен практикалык билимдин ортосунда тең салмакты камсыз кылуу зарылдыгын белгилеген. Анын пикири боюнча, теориялык билимди практикалык тажрыйбалар менен айкалыштыруу жаш муундарга комплекстүү

билим берүүгө жардам берет. Бул, өз кезегинде, жаштардын жашоодо өз ордун табууга жана коомго пайдалануу үчүн зарыл болгон жөндөмдөрдү өнүктүрүүгө көмөк көрсөтөт.

Жусуп Баласагындын педагогикалык ойлору билим берүү системасына жана жаштардын тарбиясына тийиштүү болгон көптөгөн аспектилерди камтыйт. Ал билим берүү процессин аныктап, мугалимдердин ролун, билим берүү ыкмаларын жана окуу процесстерин изилдеп, педагогикалык практиканы өркүндөтүүгө жардам берген.

Жусуп Баласагын айткан педагогикалык ойлору бүгүнкү күндө дагы өзүнүн актуалдуулугун сактап келет. Анын адеп-ахлактык принциптеринен, билим берүүдөгү тендикке жана адилеттүүлүккө болгон талабынан улам, жаш муундарды натыйжалуу тарбиялоодо жана билим берүүнүн сапатын жогорулатууда маанилүү ролду ойнойт. Бул пикирлер жана көз караштар азыркы билим берүү системасында дагы колдонулуп, жаштардын жалпы өнүгүү айлампасына киргизсе жакшы болот.

Эгерде бүгүнкү күндө “Куттуу билим” дастанындагы педагогикалык ойлорду мамлекеттик деңгээлде же билим берүү системасында колдонула турган болсо, анын тарбиялык принциптери жана билим берүүгө негизделген баалуулуктары жаш муундарга да терең таасирин тийгизе алат. Жусуп Баласагындын терең ойлору бүгүнкү күндүн милдеттерин чечүүдө чоң жардам берет, анткени анын эмгеги адамдарды билимге жана адептүүлүккө үндөйт.

Колдонулган адабияттар

1. Жусуп Баласагын. Куттуу билим. – Бишкек: Илим, 1993, 496-б.
2. Юсуф Баласагунский. Благодатное знание. – Москва: Наука, 1983, 558 с.
3. Тайирова Н.М. Жусуп Баласагын – бала тарбиялоодогу ата-эненин ролу // Кыргызпатентин кабарлары: интеллектуалдык менчик жана инновациялар маселелери. – Бишкек, 2024, №1, 146-149-бб.
4. Тайирова Н.М., Тайиров М.М., Касымов Т. Жусуп Баласагындын “Куттуу билим” дастанындагы салттуу бала тарбиясынын берилиши // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. – Бишкек, 2024, №2.
5. Тайирова Н.М., Зулуюев Б.Б. Жусуп Баласагындын “Куттуу билим” чыгармасынын жаштарды тарбиялоодогу жана билим берүүдөгү орду // Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана. – Бишкек, 2024, №8.